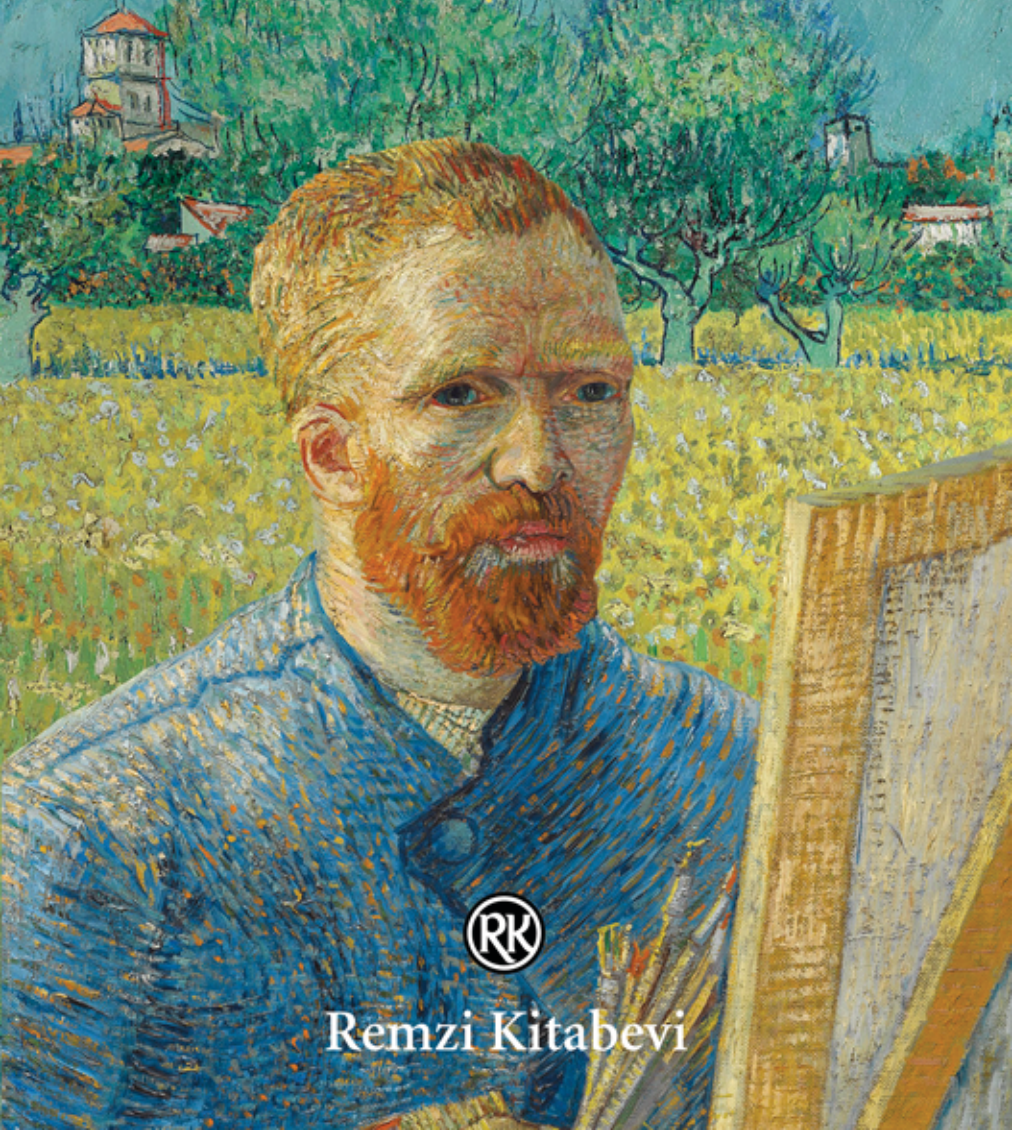

VINCENT VAN GOGH

Theo'ya Mektuplar

Remzi Kitabevi

VINCENT VAN GOGH

Theo'ya Mektuplar

Türkçesi
Azra Erhat

Remzi Kitabevi

THEO'YA MEKTUPLAR / Vincent Van Gogh

Özgün adı: *Lettres à Théo*

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2017

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Eylül Duru

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1786-2

Bu kitabın ilk basımı

Yankı Yayınları'nca (1969) gerçekleştirilmiştir.

BİRİNCİ BASIM: Ağustos 2017

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

AMSTERDAM, 18 AĞUSTOS 1877

Erkenden kalkmışım: işçileri şantiyeye gelir gördüm, pırıl pırıl bir güneşin altında. Sen de görsen hoşuna giderdi: irili ufaklı kara insancıklar bir ırmak olmuş akıyordu, önce çok az güneş alan dar sokaktan, sonra da şantiyede. Daha sonra bir parça kuru ekmek ve bir bardak bira ile kahvaltı ettim. Böylesine bir kahvaltıyı Dickens canlarına kıymak üzere olan insanlara salık verir, onları daha bir süre niyetlerinden vazgeçirir diye. İnsan tam bir ruh halinde değilse de, yapmalı bunu zaman zaman, Rembrandt'ın *Emmaüs Hacıları* adlı tablosunu düşünce düşünce.

C.M.^(*) bugün bana Gérôme'un **Phryné**'sini güzel buluyor muyum diye sordu. Ben de dedim ki Israels'in ya da Millet'nin çirkin bir kadını, yahut ta Ed. Frère'in bir kocası seyretmekten daha çok haz duyarım, çünkü bu Phryné'nin bedeni gibi güzel bir beden ne anlam taşır önünde sonunda? Hayvanların da güzel bedeni olabilir, hem belki de insanlarınkinden daha güzel, oysa Israels'in, Millet'nin ya da Frère'in çizdiği insanlardaki ruh gibi bir ruh hayvanlarda olamaz. Hem hayat bize niçin bağışlandı: bedenimiz acı

(*) Vincent Van Gogh'un Cornelius-Marinus adlı bir amcasının kısaltılmış adı. Ona kimi zaman da Cor Amca der.

içinde kıvrandığı zaman bile yüreğimizi zenginleştirelim diye değil mi?

6

Ben Gérôme'un figürü için hiçbir şey duymuyorum, çünkü en ufak bir zekâ belirtisi görmüyorum onda. Çalışmaktan yıpranmış eller bence bu figürdeki ellerden daha güzeldir.

Böyle bir kızla Parker ya da Thomas'la Kempis, yahut ta Meissonier'nin çizdiği figürler arasında daha da büyük bir ayrılık vardır; insan iki kere efendiye birden hizmet edemediği gibi, birbirinden bu kadar ayrı iki şeyi de bir arada sevemez, ikisine karşı aynı duyguyu duyamaz.

Derken C. M. güzel bir kadından, güzel bir kızdan hoşlanmaz mısın diye sordu bana, ben de dedim ki çirkin, yaşlı, yoksul ya da herhangi bir nedenden ötürü bahtsız da olsa, hayat görgüleri, çektiği acılar, çileler yüzünden bir zekâ ve bir ruh edinmiş olan bir kadınla daha iyi anlaşabilir, uyuşabilirim.

AMSTERDAM, 3 NİSAN 1978

Konuştüğümüz üstüne daha epey düşündüm ve istemeyerek “dün ne idiysek bugün de oyuz” sözleri geldi aklıma. Ama bu demek değildir ki durmalı ve ilerlemeye çalışmamalı, tersine ne yapıp yapıp ilerlemenin yolunu bulmalıyız.

Ama bu sözü bir kere benimsedik mi bir daha gerileyemeyiz, nesnelere özgür ve güvenli bir bakışla da baktık mı, geri dönüp sırt çeviremeyiz onlara.

“Dün ne idiysek bugün de oyuz,” diyen adamların “doğru adamlar” oldukları kaleme aldıkları yasadan belli; bu yasa her zaman var olacaktır, “yukarıdan gelme bir ışığın altında” ve “ateşten bir parmakla” yazıldı denebilir bu yasa. “Doğru

adam” olmak iyidir, gün geçtikçe daha doğru olmaya çalışmalı, doğru olmak için de “içine dönük bir ruh adamı” olmak gerektiğine inanmak yerindedir.

İnsan bu cins insanlardan olduğuna kanı getirdi mi, ereğe varacağından emin olarak rahat rahat, güvenerek yürür yolunu. Adamın biri bir gün kiliseye girip şöyle bir soru sormuş: “Bunca iyi niyetle yanılmış olmayayım sakın? Yolu şaşırıp yanlış yola sapmış olmayayım? Ah, bir kurtulabilsem bu kararsızlıktan! Sonunda yeneceğimden, başaracağım-dan emin olabilsem!” Derken bir ses duymuş: “Emin olsaydın ne yapardın? – Eminmişin gibi davran, göreceksin ki yanılmayacaksın.” Adam bunun üzerine inançsız olarak değil, inançla devam etmiş yoluna ve kuşkuyla kararsızlığını bir yana bırakarak sarılmış işine. “İçine dönük ruh adamı”na gelince, insan genellikle tarih bilgilerini artırarak, özellikle de Kutsal Kitap’tan Fransız Devrimi tarihine ve Odyssea’dan Dickens’ın, Michelet’nin kitaplarına kadar, her çağda yaşamış belli kişileri inceleyerek, bu tipi gerçekleştiremez mi kendinde? Ayrıca Rembrandt gibi adamların eserlerinden bir şeyler öğrenemez mi? Breton’un “Yabani Otlar”ı, de Greux’un “Benedicite”si, gene de Groux’nun (ya da Conscience’ın mı?) “Askere Alınan Adam”ı, Dupré’nin “Koca Meşe Ağaçları” yahut da Michel’in değirmenleri ve kum ovaları gibi eserlerden faydalanamaz mı?

Ödevimiz nedir, nasıl iyi bir şey yapabiliriz konusunda epey tartıştık ve belli bir yer edinmenin, kendimizi büsbütün verebileceğimiz bir meslek bulmanın başlıca ereğimiz olması gerektiği sonucuna vardık.

Ayrıca şu noktada da fikir birliğine varmıştık sanırım: insan en başta sonu, ereği gözetmeli, bir ömürlük çalışmalar ve

çabalar sonunda varılan bir zafer daha önce kazanılmış bir başarıdan daha iyidir.

8 İçten, candan yaşayan, gerçek acılar ve hayal kırıklıklarıyla karşılaşp da yıkılmayan adam, her işi rastgelen ve bir bakıma bolluk içinde ömür süren adamdan daha değerlidir. Çünkü üstün değerleri apaçık ortaya çıkan insanlar, İsa'nın şu sözleriyle niteleyebileceğimiz insanlar değil mi: “Çiftçiler ömrünüz üzüntü içinde geçer, çiftçiler hayatta çile doldurursunuz, çiftçiler mutlusunuz!” “Bir ömür boyu eğilmeden yıkılmadan savaşıp çalışan” insanlardır bunlar. Onlar gibi olmaya çalışmak iyi şeydir.

Demek ki yolumuzdan “*indefessi favente Deo*”, Tanrının sarsılmaz desteğiyle yürüyoruz. Bana gelince, ben iyi bir şeyi, dünyada faydalı olabilecek bir şeyi dile getirmeyi başaran iyi bir vaiz olmalıyım. Bu bakımdan oldukça uzun bir hazırlık devresi geçirip, başkalarına seslenmeye girişmeden önce, kendime iyice güvenebilmek fırsatını bulmam belki daha iyi olur. Var gücümüzle gerçek, içten bir hayat sürmeye çalıştık mı her şey yoluna girer, derin acılara, gerçek kırgınlıklara uğramak zorunda kalsak da; herhalde ağır hatalara da düşeceğiz, kötülükler de yapacağız ama daha çok hata işlese de cömert ve coşkun olmak cimri olmaktan, fazla tedbirli olmaktan daha iyidir. Elden geldiği kadar çok sevmeliyiz, çünkü asıl güç sevgidedir, çok seven adam büyük işler görür, büyük işler görebilecek güçtedir ve sevgiyle yapılmış iş iyi yapılmış iştir; kimi kitaplar, örneğin –rastgele sayıyorum– “Kırlangıç”, “Çayırkuşu”, “Bülbül”, “Sonbahar Dilekleri”, “Bir hanım görüyorum burdan” ve Michelet’in “Bu tuhaf şehirciği seviyordum” gibi kitaplar dokunaklı ise, bunların akıl gücü karışmadan safça yazılmış kitaplar oldu-

ğundandır. İnsan yalnız birkaç söz söylemekle yetinebilir ama bu sözler bir anlam taşımalı. Anlamalı birkaç söz kimseye yaramayan, o derecede de kolay söylenen bir araba dolu-su laftan daha değerlidir.

Gerçekten seilmeye değer şeyleri candan sevdik mi, sevgimizi önemsiz, tatsız tuzsuz ve boş şeylere harcamaktan sakındık mı, yavaş yavaş aydınlığa varır, gücümüzü pekleştiririz.

Belli bir çalışma alanında ve belli bir meslekte ne kadar çabuk ilerlersek, az-çok özgür bir düşünüş ve davranış benimseyip değişmez kurallara ne kadar bağlı kalırsak, o kadar karakterimiz pekleşir, üstelik tek yönlü bir insan da olmayız.

En akıllıcası böyle yaşamaktır, çünkü hayat kısadır, vakit çabuk geçer; insan bir alanda yetkinliğe erer de o alanı iyice kavarsa, daha birçok şeylerin anlayışına ve tanımına da varır aynı zamanda.

Dünyaya karışmak, birçok insanlarla görüşmek kimi zaman iyidir, kimi zaman öyle yaşamak zorundayız ama tek başına kalıp rahat rahat çalışmayı seçen, yalnız birkaç dostuyla görüşmek isteyen adam, insanlar arasında ve dünyada kendine en çok güvenen adam olarak çıkabilir karşımıza. Güçlükler, dertler her çeşitten engellerle karşılaşmamak güvenli olmak için bir neden değildir, kendimize kolay bir hayat düzenlemekten kaçınmalıyız. Kültürlü çevrelerde, en iyi topluluklarda ve en iyi koşullar içinde bile bir Robinson Crusoe'nin ya da bir doğa adamının özgün karakterinden bir şeyler korumalıyız, ruhumuzun ateşini hiç söndürmeyip durmadan körüklemeliyiz. Yoksulluğu seven, ona bağlı kalan insan büyük bir varlık taşır içinde, vicdanının sesini her zaman duyacaktır o. İçinden gelen bu sesi duyan ve dinleyen

adam, Tanrının en büyük armağanını edinip bir dost bulacaktır kendine, yalnız kalmayacaktır hiçbir zaman...

Bizim kaderimiz bu olsun, kardeşim, yolun açık olsun ve Tanrı seninle birlik olup her işini rastgetirsin, sana dileğim budur. Bu dilekle elini sıkar, uğurlarım seni.

Vincent

LAEKEN, 15 KASIM 1878

Tam o saat sokak süpürücüleri yaşlı kır atların çektiği çöp arabalarıyla dönüyorlardı. İskele yolunun başında, sözüm ona Çamurlar Çiftliği boyunca bu arabalardan uzun bir kuyruk vardı. Bu ihtiyar beygirlerin bazıları *aquatinta* ile yapılmış eski bir gravürü andırıyor, belki bilirsin, büyük bir sanat değeri yoksa da çarpar, sarsar beni bu gravürler. Serinin son gravürü “Bir Atın Hayatı” adını taşır. Anlatmak istediğim asıl o. Yük taşımaktan, bir ömür boyu ağır işler görmekten bitkin düşmüş, zayıflamış, kadidi çıkmış bir kır at görülür bu gravürde: zavallı hayvan kuru ottan başka bir şey bitemeyen alabildiğine ıssız bir ovada korkunç bir yalnızlığın içine gömülmüştür; şurada burada kasırgadan eğilmiş, bükülmüş, kırık yamru yumru bir ağaç, yerde bir kafatası ve uzakta, arka planda rengi solmuş bir beygir iskeleti, hayvan leşlerinin derilerini kemiklerinden yüzmekle hayatını kazanan bir adamın oturduğu kulübenin yanı başında. Hepsinin üstünde fırtınalı bir gök, insafsızca sert bir gün, koyu kapkara bir hava.

İnsanın yüreğine işleyen, ruhunu karartan bu manzara, günün birinde bizim de ölüm denilen badireden geçeceğimizi ve “insan ömrünün ak saçlar ve gözyaşları” ile sona erdiğini bilen ve duyan kişiyi derinden etkiler. Bunun ötesinde olan

yalnız Tanrının bildiği bir sırdır, ne var ki Tanrı ölülerin dirileceğini bildiren “sözü”yle bu sırrı çürütülemez kanıtlarla açıklamıştır bizlere.

Zavallı beygir, insanın sadık uşağı, sabırlı ve edilgen bir tavırla durur orada, “muhafız ölür de teslim olmaz” diyen ihtiyar muhafız gibi son saatini beklemektedir o da. İşte bu akşam, Çamurlar Çiftliği’nin orada çöp arabalarının atlarını görürken bu gravürü hatırladım birdenbire.

Ya arabacılar, kirli paslı iğrenç giysileriyle, de Groux us-tanın *Yoksullar Sırası*’nda çizdiği o uzun yoksullar alayında, daha doğrusu kümesindeki figürlerden daha da çok sefaletle dalmış, sefaletin içine kök salmış gibiydiler. İşte böyle anlar-da, dile gelmeyen, sözle anlatılmayan bir çaresizlik karşısında –yalnızlık, yoksulluk, bahtsızlık, her şeyin sonu bitimi– işte o anda Tanrı düşüncesi doğar birdenbire kafamızda. Başkaları değilse de ben bunu duyarım. Babamız da öyle demez mi: “Hemcinslerime mezarlıkta seslenmekten hoşlanırım, çünkü orada hepimiz toprağa basarız, aynı toprağa basmakla kal-mayız, aynı toprağa bastığımızın **bilincine varırız.**”

Müzeyi seninle birlikte gezebildiğimiz çok iyi oldu, de Groux’nun, Leys’in eserlerini ve Coosemans’ın o peyzajı gi-bi dikkate değer bunca tabloları birlikte gördüğümüze sevin-dim. Bana verdiğin iki gravürden çok memnunum, ama sen de benden “Üç Değirmen” adlı o küçük gravürü kabul etme-liydin. Oysa onu sen kendin satın aldın – hem de yarı fiyatı-na değil, benim istediğim gibi. Onu koleksiyonuna katma-lısın, çünkü çuk güzel yapılmış değilse de dikkate değer bir parçadır. Bilmiyorum ama bence onu Kadife Breughel değil de Köylü Breughel çizmiş olsa gerek. Bu mektupta “Kömür Madeninde” adlı küçük bir krokiyi ekliyorum.

Yolda giderken gözüme çarpan sayısız şeylerin kabataslak krokilerini çizmek isterdim ama bu beni asıl işimden alıko-
yar korkusuyla hiç girişmiyorum. Eve döner dönmez “Kısır
İncir Ağacı” üstüne (*Luka İncili*, XIII, 6-9) hazırladığım vai-
ze başladım.

“Kömür Madeninde” adlı küçük desen pek o kadar önem-
li değil ama hiç düşünmeden çiziverdim işte onu, çünkü ma-
dende çalışan bir sürü adamlar görüyorum burada, belli ni-
teliği olan bir topluluk bu. Gördüğün evceğiz iskele yolunun
üstündedir, büyük bir atelyeye bitişik küçük bir kahvehane-
dir aslında, işçiler paydos saatinde oraya ekmeklerini yemeye
ve bir bardak bira içmeye gelirler.

Bir zamanlar, İngiltere’de maden ocaklarının işçileri arasında papaz olmak için dilekçe vermiştim ama kabul edilmedi, en azından yirmi beş yaşında olmam gerektiği ileri sürüldü. Bilirsin ki, yalnız *İncil*’in değil, bütün kutsal kitapların en köklü, en esaslı hakikatlerinden biri “Karanlıkta parlayan ışıktır.” **Karanlıktan varılır ışığa.** Ama kim gerçekten gereksinir bu hakikati, kim kulak verir ona? Tecrübeler gösterir ki maden ocaklarında çalışan maden işçileri gibi yerin dibinde karanlıkta çalışanlar, İsa’nın sözüne asıl kulak verenler, ona asıl inananlardır. Belçika’nın güneyinde, Mons çevresinde de Fransız sınırında da Hainaut denilen bölgede, giderek onun daha da ötesinde Borinage adlı bir bölge vardır, orada çeşitli maden ocaklarının işçileri yaşar; değişik, meraklı bir topluluktur bu. Küçük bir coğrafya elkitabına baktım, şöyle anlatıyor bu madencileri: “Borin’ler (Mons’un batısında, Borinage’da oturanlar) yalnız kömür madencililiğiyle uğraşırlar. Toprağın üç yüz metre derinliğine kadar açılan bu kömür madenleri görülecek yerlerdir: saygımızı, sevgimizi hak eden bir alay madenci her gün oralara inip çalışır. Kömür madencisi Borinage’a özgü bir tiptir, gün diye bir şey yoktur onun için, pazar günleri dışında gün ışığından hemen hiç faydalanmaz. Solgun, ölgün bir lambanın ışığında, daracık bir galeride, bedeni iki büklüm, kimi zaman yerde sürünerek çalışır; ne kadar yararlı olduğunu hep bildiğimiz o madeni yerin dibinden koparmaya uğraşır; hep yenilenen binbir tehlike arasında çabalar durur ama Belçikalı madenci neşeli, iyi huylu bir insandır, bu çeşit hayata alışıktır ve başlığının tepesinde, ona karanlıkta yol gösterecek olan küçük bir lambayla dibine inerken, çabalarını görüp kendisini, karısını ve çocuklarını koruyan Tanrısına güvenir.”

Borinage bölgesi, taş ocaklarının bulunduğu Lessines'in güneyindedir demek.

Oraya İsa'nın öğretisini yayan bir papaz olarak gitmek isterdim. Bay de Jong ile Pastör Pietersen'in benim için uygun gördükleri üç aylık staj sona eriyor. Aziz Paulus Paganlar arasında Hristiyanlığı yaymak için uzun yollara dökülmeden üç yıl Arabistan'da kalmış. Ben de böyle bir bölgede kendi kendime çalışabilsem iki-üç yıl, çevreme baka baka bir şeyler öğrenebilsem, dönüşümde söyleyecek bir sözüm olurdu, hem de gerçekten duyulmaya değer bir söz. Bunu tam bir alçakgönüllülükle, ama inanarak söylüyorum.

.....

O gün Forest'in ötesine kadar gezindim ve sarmaşıkla örtülü küçük bir kiliseye varan bir kestirmeye saptım. Parkta gördüğümüz ıhlamur ağaçlarından daha da çapraşık, daha da gotik diyebileceğim ağaçlar gördüm; mezarlığa giden çukur yol boyunca da Albert Dürer'in "Atlı, Ölüm ve Şeytan" gravüründeki gibi birbirine girmiş, yamru yumru, acayip gövdeler ve kökler. Carlo Dolci'nin "Zeytin Bahçesi" tablosunu ya da onun fotoğrafını hiç gördün mü? Orada Rembrandt üslubunda bir şeyler var; geçenlerde gördüm. Ya Rembrandt'a göre aynı konuda çizilmiş kocaman, kaba gravür, iki kadın ve bir beşikli "Tevratı Okurken" gravürün karşılığıdır, onu bilirsin herhalde. Corot babanın gene bu konuda yaptığı tabloyu gördüğünü bana söylemiştin, ben de o zaman hatırladım bunu, ölümünden bir süre sonra eserlerinden açılan bir sergide görmüştüm onu, çok etkilemişti beni bu tablo.

Ne çok güzellik var sanatta! İnsan gördüğünü aklında tutabilirse, her zaman yapacak, düşünecek bir iş bulur kendine, yalnız kalmaz hiç, gerçekten yalnız sayılmaz.

Bil ki Borinage’da hiç resim yoktur, bir resmin ne olduğunu bilmezler genellikle. Bu yüzden de Brüksel’den ayrıldığım günden bu yana sanat diye bir şey görmedim. Ama gene de çok ilginç bir resim havası var buralarda, her şey konuşuyor gibidir, her şeyin kendine özgü bir karakteri var.

Bu son günler, Noel’den önceki güneşsiz günlerde kar yağdı. Her şey Ortaçağ tablolarını andırıyordu, Köylü Breughel’in ve onun gibi kırmızı ve yeşilin, akla karanın özgün etkisini çarpıcı bir canlılıkla vermeyi başaran daha bunca ressamın tablolarını. Burada gördüklerim bana örneğin Thijs Maris’in, ya da Albert Dürer’in eserini hatırlatıyor. Burada çalılar arasından geçen oyuk yollar var, yıllanmış eğri büğürü ağaçları acayip biçimde kökleriyle Dürer’in *Atlı, Ölüm ve Şövalye* adlı gravüründe görülen yola tıpatıp benzer.

Bu son günlerde, akşamüstü, güneşin battığı saatte madden işçilerinin evlerine dönüşünü seyretmek çok çekiciydi. Bu adamlar karanlık madenden gün ışığına çıktıklarında kapkaradırlar, baca temizleyicilerine benzerler. Evleri çoğu zaman küçüktür, onlara ev değil de kulübe denebilir, çukur yolların kenarına, ormana, tepelerin yamaçlarına dizilmiş, serpilmiştir bu evcikler. Şurada burada yosunla örtülü damlar görülür, geceleri sevimli bir ışık sızır ufacık camlı pencerelerden.

Bizim Brabant bölgesinde meşe ağacından baltalık orman ve fundalıklar, Hollanda’da top tepeli söğütler ne kadar çoksa, burada da kara böğürtlen çitleri o kadar çoktur bahçelerin, tarlaların ve sürülmüş toprakların çevresinde. Son

günlerde yağın karın üstünde bu çalılıklar beyaz kâğıt üstüne yazılmış bir yazıya benziyor, *İncil* sayfaları gibi...

16

Bu hafta Aziz Paulus'un bir metnini yorumladım bir toplantıda: "Ve Paulus'a gece Makedonyalı bir adam göründü ve karşısına dikilip yalvardı, dedi ki: Makedonya'ya gel ve yardım et bize." (Acta XVI. 9) İşte bu metni incelerken *İncil*'le avutulmaya susamış, tek gerçek Tanrıyı tanımaya can atan bu Makedonyalının görünüşünü anlatmaya çalışıyordum ki, herkes kulak kesildi. Onu gözümüzde nasıl canlandırmalı: güzellikten hiç pay almamış, acı, çeki ve yorgunluktan çizik çizik olmuş bir yüzü ama tükenmez besiyi, özellikle Tanrı sözüne susamış ölmez bir ruhu vardı dedim. İsa'ya gelince, o çetin bir hayat süren bir işçiyi avutabilecek, gönlünü rahatlandırıp pekleştirebilecek güçte bir Tanrıysa, kendisinin de sonsuz acılar görmüş, insanın bütün çilelerini çekmiş, Tanrının oğlu olduğu halde, bir marangozun oğlu olarak yaşamış ve Tanrı buyruğunu yerine getirmek için otuz yıl fakir bir marangozhanede yaşamış olduğundandır. Tanrı insanın da yeryüzünde İsa gibi yaşamasını ister, yoksulluğa katlanıp büyük şeylere göz dikmekten sakınmasını ve *İncil*'den ders alarak iyi yürekli ve alçakgönüllü olmasını buyurur.

WASMES, NİSAN 1879

Geçenlerde çok ilginç bir gezi yaptım, bu arada bir maddende altı saat kaldım.

Marcasse dedikleri burası çevrenin en eski ve en tehlikeli madenlerinden biriymiş. Çok belalı sayılıyor, çünkü inişte de çıkışta da boğucu havası ve grizu patlamaları, bir de yeraltında akan sular ve eski galerilerin çökmesi yüzünden birçok

kazalar olurmuş bu madende. Kapkara bir yer burası, bütün çevresi de ilk bakışta donuk ve kasvetli.

Bu madenin işçileri genellikle zayıf, hastalıktan yüzleri solmuş, yorgun, yıpranmış, kavrulmuş ve vaktinden önce ihtiyarlamış adamlar, kadınların da hemen hepsi sapsarı ve solgun. Madenin çevresinde madencilerin perişan evleri, dumandan kapkara olmuş birkaç ölü ağaç, dikenli çitler, gübre ve kül yığınları, dağ gibi yığılmış kullanılmaz kömür tozları, vb. Maris burada seyrine doyulmaz bir tablo çizebilirdi.

17

WASMES, HAZİRAN 1879

Sanat kelimesinin şu tanımlamasını bir dinle, daha iyisi yapılamaz bence: “Sanat doğaya eklenmiş insandır.” Evet, doğayı, gerçeği, hakikati dile getirmektir sanat ama sanatçının doğaya kattığı, ayırıp belirttiği, özgürleştirdiği, aydınlatıp renklendirdiği bir anlam, bir görüş ve bir özellikle dile getirmektir.

Mauve’un, de Maris’in ya da Israels’in bir tablosu doğanın kendisinden daha çok şey söyler, daha açık seçik bir biçimde dile getirir.

15 EKİM 1879

Hayatımda bir düzelme, bir ilerleme olsun – buna can atmıyor muyum, buna gereksinmiyorum muyum acaba? Daha iyi olmak istiyorum. Ama asıl buna can attığım içindir ki, “hastalıktan daha kötü olabilecek ilaçlar” dan korkuyorum. Bir hasta hekiminin değerini ölçüp biçer ve kötü bir hekimin ya da bir şarlatanın eline düşmekten çekinirse, kınayabilir miyiz o hastayı?

Vincent Van Gogh'un, Paris'te bir galeri yöneticisi olan kardeşi Theo'yla dertleştiği mektuplarında, renk tutkusuylla dolu bir ressamın yaşam savaşına ve yaratıcılık uğruna gösterdiği özverilere tanık oluruz. Van Gogh'un, başta Gauguin olmak üzere, çağdaşı ressamlarla yakın ilişkilerine de ışık tutan *Theo'ya Mektuplar*, hayatı boyunca şiddetli ruhsal sarsıntılarla boğuşmuş sanatçının daha yumuşak ve coşkulu yönünü ortaya çıkarır.

Bu ünlü yapıtın, Azra Erhat derlemesi ve çevirisini yeniden yayınlamaktan kıvanç duyuyoruz.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1786-2

9 789751 417862